

מחברת בחינה

לנבחנים ולנבחנות שלום,

יש לקרוא את ההוראות בעמוד זה ולמלא אותן בדיוקנות. אי-מילוי ההוראות עלול לגרום לתקלות ואף להביא לידי פסילת הבחינה. הבחינה נועדה לבדוק הישגים אישיים, ולכן יש לעבוד עבודה עצמית בלבד. בזמן הבחינה אין להיעזר בזולת ואין לתת או לקבל חומר בכתב או בעל פה.

אין להכניס לחדר הבחינה חומר עזר – ספרים, מחברות, רשימות – חוץ מ"חומר עזר מותר בשימוש" המפורט בגוף השאלון או בהוראות מוקדמות של המשרד. כמו כן אין להכניס לחדר הבחינה טלפונים או מכשירים אלקטרוניים אחרים. שימוש בחומר עזר שאינו מותר יוביל לפסילת הבחינה. לאחר סיום כתיבת הבחינה יש למסור את המחברת למשגיח ולעזוב בשקט את חדר הבחינה.

יש להקפיד על טוהר הבחינות !

הוראות לבחינה

- יש לוודא כי במדבקות הנבחן שקיבלת מודפסים הפרטים האישיים שלך. אין להוסיף או לשנות שום פרט במדבקות, כדי למנוע עיכוב בזיהוי המחברת וברישום הציונים.
- אם לא קיבלת מדבקה, יש למלא בכתב יד את הפרטים במקום המיועד למדבקת הנבחן.
- אסור לכתוב בשולי המחברת (החלק המקווקו) משום שחלק זה לא ייסרק.
- לטייטה ישמשו אך ורק דפי מחברת הבחינה שיועדו לכך.
- אין לתלוש או להוסיף דפים. מחברת שתוגש לא שלמה תעורר חשד לאי-קיום טוהר הבחינות.
- אין לכתוב שם בתוך המחברת משום שהבחינה נבדקת בעילום שם.

בהצלחה !

מדבקת שאלון ملصقة نموذج امتحان שאלון 011271 עברית	מדבקת נבחן והתאמות ملصقة ممتحن وملاءمات <table border="1"> <tr> <td>שנה</td> <td>חודש</td> <td>שנה</td> </tr> <tr> <td>מועד</td> <td>מועד</td> <td>מועד</td> </tr> <tr> <td>מס' תעודת הזהות</td> <td>סמל ביה"ס</td> <td>מס' תעודת הזהות</td> </tr> <tr> <td>رقم الهوية</td> <td>رقم المدرسة</td> <td>رقم الهوية</td> </tr> </table> יש להדביק כאן ↑ מדבקת נבחן (ללא שם) يجب هنا ↑ إلصاق ملصقة ممتحن (بدون اسم)	שנה	חודש	שנה	מועד	מועד	מועד	מס' תעודת הזהות	סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות	رقم الهوية	رقم المدرسة	رقم الهوية	מדבקות לנבחן ملصقة ممتحن
שנה	חודש	שנה												
מועד	מועד	מועד												
מס' תעודת הזהות	סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות												
رقم الهوية	رقم المدرسة	رقم الهوية												

אם ניתנה מחברת נוספת

إذا أُعطي دفتر إضافي

* التعليمات باللغة العربية على ظهر الصفحة

יש לסמן במשבצת

يجب الإشارة في المربع

وزارة التربية والتعليم

القسم الكبير للامتحانات

الإدارة التربويّة

دفتر امتحان

تحية للممتحنين وللممتحنات،

يجب قراءة التعليمات في هذه الصفحة والعمل وفقاً لها بدقة. عدم تنفيذ التعليمات قد يؤدي إلى عواقب مختلفة وحتى إلى إلغاء الامتحان. أعد الامتحان لفحص التحصيلات الشخصية، لذلك يجب العمل بشكل ذاتي فقط. أثناء الامتحان، لا يُسمح طلب المساعدة من الغير، ولا يُسمح إعطاء أو الحصول على مواد مكتوبة أو شفوية.

لا يُسمح إدخال مواد مساعدة - كتب، دفاتر، قوائم - إلى غرفة الامتحان، ما عدا "مواد مساعدة يُسمح استعمالها" المفصلة في نموذج الامتحان أو في تعليمات مسبقة من وزارة التربية والتعليم. كما لا يُسمح إدخال هواتف خلوية أو أجهزة إلكترونية أخرى إلى غرفة الامتحان. استعمال مواد مساعدة لا يُسمح استعمالها سوف يؤدي إلى إلغاء الامتحان. بعد الانتهاء من كتابة الامتحان، يجب تسليم الدفتر للمراقب ومغادرة غرفة الامتحان بهدوء.

يجب التقيد بنزاهة الامتحانات !

تعليمات للامتحان

1. يجب التأكد بأن تفاصيلك الشخصية مطبوعة على ملصقات الممتحن التي حصلت عليها. لا يُسمح إضافة أو تغيير أية تفاصيل في الملصقات، وذلك لمنع عوائق في تشخيص الدفتر وفي تسجيل العلامات.
2. في حال عدم حصولك على ملصقة، يجب ملء التفاصيل في المكان المعد لملصقة الممتحن، بخط يد.
3. لا يُسمح الكتابة في هوامش الدفتر (في المنطقة المخططة)، لأنه لن يتم مسح ضوئي لهذه المنطقة.
4. للمسودة تُستعمل أوراق دفتر الامتحان المعدة لذلك فقط.
5. يُمنع نزع أو إضافة أوراق. الدفتر الذي يُسلم ناقصاً يُثير الشك بعدم الالتزام بنزاهة الامتحانات.
6. لا يُسمح كتابة الاسم داخل الدفتر، لأن الامتحان يُفحص بدون ذكر اسم.

نتمنى لكم النجاح!

מדינת ישראל
משרד החינוך

מועד קיץ

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"א, 2021
מספר השאלון: 11271

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

עברית: לשון

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעהיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק א	—	שם המספר, אותיות השימוש ומילות היחס	—	20 נקודות
פרק ב	—	{ תחביר	יש לבחור באחד הפרקים	80 נקודות
פרק ג	—			
			סך הכול	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר לנבחן (עמוד 8).

ד. הוראות מיוחדות: 1. יש לקרוא את הטקסטים שבעמודים 4-7, ולענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות.
2. הקפד על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

שים לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה לשימושך. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

קרא את שלושת המאמרים שלפניך. השאלות בפרקי הלשון הן בזיקה למאמרים.

מאמר 1

מורים/ות יקרים/ות

מאת יהודה איזנברג

בלשון העברית לכל חפץ, אדם או בעל חיים יש מין דקדוקי — או זכר או נקבה או שניהם, ואין כינוי גוף נטול מין דקדוקי, כמו it באנגלית. ומה עושים כשיש צורך לפנות לקבוצה שבה גם זכרים וגם נקבות? הלשון העברית פתרה את הבעיה הזאת פתרון טכני — משתמשים בצורת הזכר. צורת הזכר היא הצורה הלא-מסומנת⁽¹⁾, הצורה הבסיסית והיסודית.

מסיבה זו כל מצוות התנ"ך מנוסחות בלשון זכר, והן מכוונות לזכר ולנקבה גם יחד. כך למשל, הציוי "כבד את אביך ואת אמך" אינו פונה רק לזכרים, אלא לכול. גם העברית המודרנית הלכה בדרך זו, וצורת הזכר בה מתייחסת הן לזכר הן לנקבה. כך למשל, הפנייה "אל תוציא ראש וידיים מבעד לחלון" היא פנייה לנשים ולגברים. התנועה הפמיניסטית⁽²⁾ החליטה לקדש מלחמה נגד השימוש בצורת הזכר כלשון פנייה לכול, אף על פי שצורה זו מתייחסת לשני המינים בשל היותה הצורה הלא-מסומנת.

משרד החינוך מציע למורים סדרה של פתרונות ניסוח כדי שהפנייה לתלמידים תהיה שוויונית לזכר ולנקבה. במסמך מטעם משרד החינוך הוצעו שלוש דרכים אפשריות לניסוח פנייה מכלילה יותר לתלמידים, והדרך הראשונה, שלדברי משרד החינוך היא גם הטובה ביותר, היא שימוש בלשון רבים. מומלץ להשתמש בלשון רבים בשאלות ובמשימות לתלמידים. לפי משרד החינוך, "אף על פי שגם בלשון רבים יש הבחנה דקדוקית בין זכר לנקבה, יש הסכמה שהשימוש בלשון רבים מקקה את תחושת האפליה לעומת השימוש בלשון יחיד בצורת זכר". אך מה יקרה אם מורה ישאל (תשאל) במבחן שאלה כזו: "סכמו את המאמר", ושני תלמידים יסכמו את המאמר יחד? האם יוכל המורה לפסול את עבודת התלמידים משום שהם כתבו אותה יחד?

האפשרות השנייה שהציע משרד החינוך היא לנקוט ככל האפשר פעלים בגוף ראשון ביחיד וברבים (שמרתי, שמרנו), ובגוף שלישי ברבים בעבר ובעתיד (שמרו, ישמרו) — שכן צורות אלה שוות לזכר ולנקבה. לדוגמה: "למדנו (ולא למדתם או למדתן) את המושג דימוי, נעבור עתה לדיון במושג מטפורה". אך איזו שפה דלה תישאר לנו אם הכותב ייאלץ להימנע משימוש בצורות שיש בהן הבחנה בין זכר לנקבה?

* מעובד על פי איזנברג, י'. מורים/רות יקרים/רות. מכללת הרצוג דעת — לימודי יהדות ורוח. אוחר מ' daat.ac.il.

(1) הצורה הלא-מסומנת — צורת היסוד, הצורה הניטרלית של המילה. למשל, צורת הזכר היא הבלתי מסומנת (שְׁמַר, כְּתַב),

ואילו צורת הנקבה היא המסומנת (שְׁמְרָה, כְּתִיבָה).

(2) התנועה הפמיניסטית — תנועה הדוגלת במתן שוויון זכויות לנשים.

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

פסקה ו

הצעה שלישית היא לנקוט את שתי דרכי הפנייה — זכר ונקבה — גם יחד, לדוגמה: "שמור/שמורי". צורה זו מסרבלת את הכתיבה, נוגדת את רוח הלשון העברית, והיא פסולה משום שהיא גורמת לכתיבה מעורפלת ומבלבלת. האומנם אפשר לכתוב: "תלמידים/ות חייבים/ות להגיש את עבודותיהם/ן עד מחר, ואם לא, יופחת להם/ן ציון"?

פסקה ז

ואולי נציע למשרד החינוך ולתנועה הפמיניסטית גם יחד שלא להתחיל את המלחמה בפנייה לתלמידים בספרי הלימוד. התנ"ך כתוב בלשון זכר. מדוע לא תתקנו אותו קודם? ואחריו אולי גם את ספר החוקים של מדינת ישראל, הכתוב בלשון זכר? הרי מה שטוב לספר החוקים של מדינת ישראל טוב גם לספרי הלימוד. כאשר יש צורך לכתוב כתיבה בהירה וממצה, אין מנוס מלכתוב בצורה העתיקה והמובנת: צורת הזכר, שהיא הצורה הלא־מסומנת.

מאמר 2

למה חשוב לכתוב לכולם?

מאת דפנה איזנרייך

פסקה א

בשפה העברית יש לפעלים ולכינויי גוף מין דקדוקי. כך גם לשמות עצם, גם אם הם מציינים חפצים או מושגים נטולי מין או מַגֶּדֶר⁽¹⁾ מעצם טבעם, ואין בעברית הטיית גוף ניטרלית כמו it או you באנגלית.

פסקה ב

לפי הכללים שקובעת האקדמיה ללשון העברית, הגוף הרשמי בישראל המוסמך להחליט החלטות בנוגע לשפה העברית, "צורת הזכר בעברית משמשת לא רק לזכר. היא גם הצורה שאנחנו נוקטים כשאין לנו צורך להבחין במין — כלומר היא גם הצורה הסתמית, הניטרלית, הפונה גם לזכר וגם לנקבה. על כן צורת הזכר יפה גם לנקבות, מה שאין כן צורת הנקבה: זו מציינת רק נקבה ומוציאה את הזכר".

פסקה ג

אבל "זכר סתמי" אינו סתמי כלל. הוא גורם להדרה של נשים, נערות וילדות מן השפה, וכך תורם גם להדרתן מן החברה. כל פנייה "סתמית" בלשון זכר מאלצת נשים לתהות — האם הפנייה הזאת מיועדת גם לנו? האי־התאמה בין צורת הפנייה ובין המגדר שלנו צורמת, מקוממת ומעוררת הרגשה של זלזול והדרה, ולבסוף גם פוגעת במסר ובחוויה הרגשית שהמוענים מבקשים ליצור.

פסקה ד

יתרה מכך, הכלל הזה מוביל למצבים מגוחכים. למשל, כשנשים רוצות לתאר פעולות או מצבים פיזיולוגיים הקשורים לגוף שלהן, הן אומרות משפטים כמו "איך מיניקים?" (במקום "איך מיניקות?") או "כשאתה יולד..." (במקום "כשאת יולדת").

פסקה ה

לצערנו, למצב הזה יש השלכות נוספות. מחקרים מהארץ ומהעולם מעידים כי אופן הפנייה משפיע על החיים של נמענות ונמענים: הוא יוצר הבדלים מגדריים בהתנהגות, בתפיסת העצמי ובמעשים. במחקר השוואתי שבחן אם יש קשר בין השפה ובין מידת האי־שוויון המגדרי בחברה, נמצא כי במדינות שבהן השפה היא בעלת מין דקדוקי (כמו עברית), יש פחות שוויון בין נשים לגברים, בייחוד בתחום הכלכלה.

* מעובד על פי איזנרייך, ד' (מאי 2020). לכתוב לכולם — המדריך לכתיבה שוויונית וניטרלית־מגדרית. **דברו אלינו.** אווזר מ־ dabruelenu.org.

(1) מַגֶּדֶר — המין, זכר או נקבה, בעיקר מנקודת מבט חברתית ותרבותית.

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

- פסקה ו מחקר שנערך בישראל בחן את השפעת נוסח הפנייה על הביצועים במבחנים במתמטיקה ובהבנת הנקרא. החוקרות מצאו כי במבחנים שנוסחו בלשון נקבה היו הישגיהן של הנשים גבוהים יותר בהשוואה להישגיהן במבחנים שנוסחו בלשון זכר.
- פסקה ז מחקרים אלה מעידים כי נוסח הפנייה חשוב לא רק מבחינה סמלית, אלא יש לו גם השפעה על הישגים, עמדות, תפיסות ומעשים. מכיוון שכך, ההדרה הלשונית מהווה מחסום של ממש בדרך לשוויון מגדרי.
- פסקה ח ברחבי העולם כבר מכירים בהשלכות של האפליה בשפה על החברה ונוקטים צעדים של ממש כדי לצמצמה. ארגונים בין-לאומיים, כמו האו"ם והפרלמנט האירופי, פועלים כדי לקדם שימוש בשפה שוויונית. בשוודיה הוכנס לשפה באופן רשמי כינוי גוף ניטרלי מלבד כינויי הגוף הוא והיא, ובמדינות דוברות ספרדית יש שימוש גובר בסיומת ניטרלית במקום בסיומות לזכר ולנקבה.
- פסקה ט בישראל, כאמור, העמדה הרשמית של האקדמיה ללשון העברית היא שלפי "דרכה של העברית", צורת הזכר טובה לנשים, אך לא להפך, ולכן אפשר להסתפק בצורת הזכר גם בפנייה לקהל מעורב. עם זאת, חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, למשל, מכיר בהשפעה של השפה על המציאות, ולכן מחייב ניסוח שוויוני של מודעות דרושים/דרושות.
- פסקה י אני עצמי מאמינה שכללים המדירים אנשים⁽²⁾ הם כללים לא טובים, ולכן דינם להשתנות. השפה משקפת את פני החברה ומכוננת אותם, ולכן זה אך טבעי שככל שיש יותר שוויון לנשים בפועל הוא יתבטא גם בשפה. יתרה מכך, בשביל מי שרוצות ורוצים לכוון חברה שוויונית ומכלילה, כל האמצעים הלשוניים כשרים, גם אם הם מצעידים את העברית בדרך אחרת מזו שהאקדמיה ללשון רואה בה את "דרכה של העברית". לכן באופן טבעי נוצרות בעברית, ובייחוד בלשון הכתובה, שלל דרכי הבעה לגישור על הפער שהשאירה האקדמיה ללשון בין החלטותיה ובין המציאות.

(2) אנשים — צורת כתיבה בלתי תקינה, שנועדה לשקף התייחסות מכלילה רב-מגדרית.

מאמר 3

השוויון המגדרי, הלשון העברית והאקדמיה

מאת רונית גדיש

פסקה א

אל האקדמיה ללשון העברית מגיעות פניות בעניין השוויון המגדרי⁽¹⁾ זה כמה עשורים. הדרישה היא שהאקדמיה תפעל לשוויון מגדרי של העברית מתוך ההנחה שכאשר יהיה שוויון מגדרי בשפה, תחול התקדמות במקומן של הנשים בחברה, הנחה שספק אם מישוהו יכול להוכיח אותה.

פסקה ב

מה לעשות ובשפה שלנו (כמו בשפות רבות אחרות) המין הדקדוקי קיים בכול: לכל שם עצם יש מין דקדוקי (אדמה, אוויר), ובכל מערכות הנטייה יש צורות בעלות מין דקדוקי – פעלים, שמות תואר, כינויי שייכות ועוד.

פסקה ג

אילו יכולנו לתכנן את השפה כמו שמתכננים בניין, בוודאי היינו מוותרים על המין הדקדוקי של שם המספר ושל שמות עצם שאין להם מין ביולוגי. אבל העברית, כמו כל הלשונות הטבעיות בעולם, מתפתחת מתוך שלבים מוקדמים שלה, לפי חוקיות פנימית שירשו הדוברים מהוריהם.

פסקה ד

כאמור, יש מין דקדוקי בעברית, ומצד שני יש צורך חיוני בלשון סתמית הפונה לכולם. בעברית (כמו בשפות אחרות) הלשון הסתמית היא לשון זכר, החל בציווי "כבד את אביך ואת אמך" במקרא וכלה בתמרורים "עצור" ו"האט" בימינו, המנוסחים בלשון זכר ופונים גם לנקבה. כך גם בלשון רבים: ילדות וילדים לומדים בגן **ילדים** (ולא בגן ילדים וילדות) וחולים וחולות מתאשפזים בבתי **חולים** (ולא בבתי חולים וחולות). מי שמבקש להכפיל את הצורות יתעייף עד מהרה, ומי שמבקשת לפנות פעם בלשון נקבה ופעם בלשון זכר לא תחזיק מעמד לאורך זמן, ומכל מקום אי אפשר לכפות פתרון כזה על הציבור.

פסקה ה

אם יש כיוון של פתרון, הרי הוא שימוש בצורת הרבים לשני המינים. צורות כמו "כתבו", "כתבו", יפות גם לזכרים וגם לנקבות. אומנם במקרא יש צורות רבים לנקבה, למשל "תכתובנה" ו"כתובנה", אולם בלשון חז"ל נעלמו הצורות האלה, ושימשו רק הצורות הזכריות "יכתבו", "תכתבו" ו"כתבו". אם כן ניסוח כמו "הדלתות ייסגרו" (במקום "הדלתות תיסגרנה") תקני לחלוטין בימינו.

פסקה ו

אבל מטעמי פמיניזם לשוני יותר ויותר החלו להדגיש את עניין המגדר בשימושי הלשון השונים. אף התפתחו דרכים חדשות לסימון המגדר הכפול, כגון "כותבותים", "הסן", "א.נשים", ובמקביל החל שימוש בצורות נקבה המכוונות גם לזכרים, ועוד המצאות מהמצאות שונות. המגמה שלפיה מדגישים את צורות הנקבה מובילה בהכרח להדגשת ההדרה במקום לצמצמה.

פסקה ז

ואולם מלבד התביעה הפמיניסטית להנכיח את הנשים בעברית, באים אל האקדמיה בתביעה חדשה: תנו לנו פתרון לשוני למי שאינם יכולים או אינם מעוניינים להגדיר את המגדר שלהם! ומה נשיב להם? הרי בעברית אין דרך להתחמק מציון המין (חוץ מכמה ניסוחים כמו "אפשר ל", שיכולים לפתור אולי אחוז אחד מכל ההקשרים).

פסקה ח

האם אפשר לנטרל את המין הדקדוקי בעברית? או לחלופין: האם אפשר להפוך את מין הנקבה למין הסתמי בעברית? אני מסופקת. מכל מקום מה שיקרה בתחום הזה בלשונו לא יבוא מתוך החלטה ממסדית ולא יכול לבוא מתוך החלטה כזו. השינויים – אם יהיו – יצמחו מתוך דוברי/ות השפה.

* מעובד על פי גדיש, ר' (אוקטובר 2017). השוויון המגדרי, הלשון העברית והאקדמיה. **האקדמיה ללשון העברית**.

אוחזר מ־ hebrew-academy.org.il.

(1) שוויון מגדרי – שוויון בין גברים ובין נשים.

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

דף עזר לנבחן

טבלת התנועות

התנועות הקטנות	התנועות הגדולות	התנועות החטופות
a פתח	קמץ	פתח חטף
e סגול	צירי חסר צירי מלא	סגול חטף
i חיריק חסר	חיריק מלא	
o קמץ קטן	חולם חסר חולם מלא	חטף קמץ
u קובוץ	שורוק	

טבלת הגופים

גוף ראשון	גוף שני	גוף שלישי
יחיד	מדבר	נוכח
יחידה	מדברת	נוכחת
רבים	מדברים	נוכחים
רבות	מדברות	נוכחות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילת יחס, מילת קישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חייווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחד/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נשוא, נשוא, אוגד, מושא, תיאור, לוואי, תמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים במשפט: הסגר, פנייה, קריאה

משפטים בעלי מבנה מיוחד: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד, ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פעל (פעל), נפעל (נפעל), הפעיל (הפעיל), הפעל (הופעל), פעל (פיעל), פעל (פועל), התפעל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"י/ו (נפ"י/ו), נחי ל"י/ה (נל"י/ה), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"י/י (נע"י/י)

גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הלחם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

פרק א: חובה — שם המספר ואותיות השימוש (20 נקודות)

ענה על שאלה 1 שלפניך.

1. לפניך משפטים ובהם מספרים מודגשים וכן אפשרויות להגיית שם המספר. כתוב במילים את המספרים המודגשים (אין צורך לנקד), והקף את הצורה הנכונה מבין האפשרויות להגיית שם המספר.

עברית במספרים

- בשנת אלפיים וְשֵׁתִים עֶשְׂרֵה / וְשֵׁתִים עֶשְׂרֵה הכריזה ממשלת ישראל כי בכל שנה, בכ"א בטבת, יום הולדתו של אליעזר בן־יהודה, יצוין יום הלשון העברית. השנה צוין יום הולדתו ה־163 _____ של בן־יהודה ב־5 _____ בינואר.
- אֶחָד/אֶחָד המפעלים החשובים של אליעזר בן־יהודה היה כתיבת מילון ללשון העברית, אולם הוא הספיק לפני מותו לערוך רק את 7 _____ הכרכים הראשונים של המילון.
- מספר הכרכים במילון בן־יהודה גדול כמעט פי 3 _____ ממספר הכרכים במילון אבן־שושן (2003).
- אחת השאלות הנפוצות ביותר המופנות אל האקדמיה ללשון העברית היא "כמה מילים יש בעברית?", והתשובה על כך היא שיש בעברית בערך 45,000 _____ מילים.
- בגיליון מספר 66 _____ של "אקדָם", ידיעון האקדמיה ללשון העברית, התפרסמו החלופות העבריות ל־אַרְבַּעַת / אַרְבַּע המילים האלה: אֶפְטָר, גִּימָר, פִּיָּק נִיּוּז, פּוֹדָקְאָסְט. החלופות הן חֶפְשׁוֹן, מִשְׁחָקוֹ, חֶדְשׁוֹת כָּזָב, הֶסְכָּת.
- בסקר שנערך לכבוד יום הלשון העברית פורסם כי 72 אחוזים מן הישראלים מדברים עברית ברמה טובה מאוד, 13 אחוזים ברמה טובה, שְׂמוֹנָה/שְׂמוֹנָה אחוזים מהם מדברים עברית ברמה בינונית, והשאר מדברים ברמה נמוכה או אינם יודעים לדבר עברית כלל.

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

לפניך שני פרקים: פרק ב – תחביר, פרק ג – מערכת הצורות.
בחר בפרק שלמדת: בפרק ב – תחביר או בפרק ג – מערכת הצורות.
בפרק שבחרת ענה על השאלות לפי ההוראות.

ציין את שם הפרק שבחרת: _____

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

פרק ב: תחביר (80 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות, 2-6 (לכל שאלה — 24 נקודות).

שים לב: תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור לא יעלה על 80 נקודות.

2. א. לפניך משפט.

הדרישה שהאקדמיה ללשון העברית תפעל לשוויון מגדרי של העברית נובעת מן ההנחה

שכאשר יתקיים בשפה שוויון מגדרי, תחול התקדמות במקומן של הנשים בחברה.

- (1) ציין את הסוג התחבירי של המשפט. _____
- (2) אם המשפט מורכב, תחם את הפסוקיות, וציין את התפקיד התחבירי של כל פסוקית; אם המשפט הוא משפט איחוי, תחם את איבריו.

ב. לפניך משפט פשוט.

מפאת הסתמיות של לשון הזכר כל מצוות התנ"ך מנוסחות בלשון זו.

נתח את המשפט: ציין מעל המשפט את התפקידים התחביריים של המילים בו.

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

3. לפניך שלושה משפטים.

I. מטעמי פמיניזם לשוני החלו הדוברים להדגיש את עניין המגדר בשימושי הלשון השונים.

II. בתהליך מהיר למדי הולכת ואובדת הרגשת הסתמיות בצורות הרבים.

III. אחת הדרכים לקידום שוויון מגדרי היא שימוש בשפה שוויונית.

א. (1) מתח קו מתחת לכל הנשאים במשפטים.

(2) ציין את מספר המשפט שהנשוא בו יוצא דופן מבחינת הסוג. _____

(3) מהו סוגו של הנשוא היוצא דופן? _____

ב. לפניך שני משפטים, ובהם חלקים כוללים.

I. הפנייה לנשים בלשון זכר צורמת, מקוממת ומעוררת הרגשה של זלזול ושל הדרה.

II. בסופו של דבר הפנייה בלשון זכר פוגעת במסר ובחוויה הרגשית שהמוענים מבקשים ליצור.

מתח קו מתחת לכל אחד מן החלקים הכוללים במשפטים I ו-II, וציין מעל לכל חלק כולל את התפקיד התחבירי שלו במשפט.

ג. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה מסומנת בקו.

I. נוסח הפנייה חשוב כמובן לא רק מבחינה סמלית, אלא גם מבחינה מעשית.

II. מובן שנוסח הפנייה חשוב לא רק מבחינה סמלית, אלא גם מבחינה מעשית.

(1) מבין שתי המילים המסומנות בקו הקף את המילה שהתפקיד התחבירי שלה הוא הסגר.

(2) הסבר את תפקידו של ההסגר במשפט.

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

4. א. לפניך שלושה משפטים מורכבים שנתחמו בהם פסוקיות.

I. אילו יכולנו לתכנן את השפה, בוודאי היינו מוותרים על המין הדקדוקי של שם המספר ושל שמות

עצם שהמין שלהם הוא דקדוקי בלבד.

II. נשים נאלצות לתהות אם הפנייה מיועדת גם להן.

III. תישאר לנו שפה עילגת, אם יימנעו הכותבים משימוש בצורות המבחינות בין זכר לנקבה.

(1) ציין את מספרו של המשפט שהפסוקית התחומה בו אינה פסוקית תנאי. _____

(2) ציין את התפקיד התחבירי של הפסוקית במשפט שאת מספרו ציינת. _____

ב. לפניך משפט.

אם נשתמש בצורות נקבה גם בפנייה לגברים, נדגיש את ההזרה.

כתוב מחדש את המשפט: המר את מילת השעבוד "אם" במילת השעבוד "אילו", ושנה את המשפט בהתאם.

ג. לפניך משפט.

המתנגדים לפנייה בגוף שני רבים, שפונה לגברים ולנשים יחד, טוענים שפנייה כזאת אינה אישית מספיק,

אבל בעיני רבים היא עדיפה על פני הפנייה בגוף שני יחיד, שמדירה חצי מהאוכלוסייה.

כתוב על פי משפט זה שלושה משפטים פשוטים, שבכל אחד מהם הנושא התחבירי יהיה הפנייה בגוף שני רבים.

השמט מידע על פי הצורך.

(1)

(2)

(3)

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

5. לפניך ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם יש תמורה.

- I. לפי האקדמיה ללשון העברית, המוסד העליון למדע הלשון העברית, צורת הזכר יפה גם לנקבה.
- II. הארגונים הבינלאומיים – האו"ם והפרלמנט האירופי – פועלים לקידום שימוש בשפה שוויונית.
- III. ההצעה השלישית היא שימוש בשתי דרכי הפנייה – בזכר ובנקבה גם יחד.
- IV. האפליה הנחקרת ביותר בשנים האחרונות היא האפליה המגדרית, בייחוד האפליה המגדרית בתחום התעסוקה.

- א. מתח קו מתחת לכל תמורה בכל אחד מן המשפטים.
- ב. השלם את הטבלה שלפניך: כתוב את המילה/המילים שהתמורה ממירה בכל אחד מן המשפטים, וציין את התפקיד התחבירי שלהן.

המשפט	המילה/המילים שהתמורה ממירה	התפקיד התחבירי של המילה/המילים שהתמורה ממירה
משפט I		
משפט II		
משפט III		
משפט IV		

- ג. באיזה מן המשפטים I–IV התמורה היא תמורה מצמצמת? הסבר את קביעתך.
- ד. על פי משפט I, נסח משפט שמני מן התמורה ומן המילה/המילים שהיא ממירה.

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

6. א. לפניך שני משפטים, ובהם צורות בינוני מסומנות בקו.

I. גם חולים וגם חולות מאושפזים בבתי חולים.

II. צורת הכתיבה "שמור/שמרי" פסולה משום שהיא גורמת לכתיבה מעורפלת ומבלבלת.

השלם את הטבלה שלפניך: ציין את חלק הדיבור ואת התפקיד התחבירי של כל אחת מצורות הבינוני המסומנות בקו במשפטים.

המילה	חלק הדיבור	התפקיד התחבירי
חולים		
מאושפזים		
מעורפלת ומבלבלת		

ב. לפניך שני משפטים.

I. חוק שוויון ההזדמנויות מכיר בהשפעה של השפה על המציאות, ולכן הוא מחייב ניסוח שוויוני של מודעות "דרושים/דרושות".

II. כל האמצעים הלשוניים כשרים גם אם הם מצעידים את העברית בדרך אחרת.

(1) ציין ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

(2) ציין את הקשר הלוגי בכל אחד מן המשפטים, והעתק מכל משפט את מילת/מילות הקישור המציינות את הקשר הלוגי.

משפט I — הקשר הלוגי: _____

מילת/מילות הקישור המציינות את הקשר הלוגי: _____

משפט II — הקשר הלוגי: _____

מילת/מילות הקישור המציינות את הקשר הלוגי: _____

ג. לפניך משפט.

התמרוורים המנוסחים בלשון זכר פונים גם לנשים.

המר את המשפט במשפט מורכב בעל פסוקית ויתור.

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

פרק ג: מערכת הצורות (80 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות, 7-11 (לכל שאלה – 24 נקודות).

שים לב: תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור לא יעלה על 80 נקודות.

7. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

האי־התאמה בין צורת הפנייה ובין המגדר שלנו צורמת, מְקוֹמָמֶת ומְעוֹרָרֶת הרגשה של זלזול והִדָּרָה, הַמְהוּה מחסום של ממש בדרך לשוויון מגדרי. כללים הגורמים להדרת אנשים דינם לְהַשְׁתַּנּוּת. השפה משקפת את פני החברה ומְכוֹנָנֶת אותם. בשביל מי שְׂרוּצוֹת ורוצים לכונן חברה שוויונית ומְכִילָה, כל האמצעים הלשוניים כשרים, לכן בלשון הכְּתוּבָה נוצרות דרכי הבעה חדשות.

א. לפניך טבלה ובה מילים מן הקטע. ציין את השורש ואת הבניין של כל מילה.

המילה	השורש	הבניין
מְהוּה		
לְהַשְׁתַּנּוּת		
רְצוֹת		
מְכִילָה		
כְּתוּבָה		

ב. שלושת הפעלים: מְכוֹנָנֶת, מְקוֹמָמֶת, מְעוֹרָרֶת שבקטע, נוטים באותו הבניין ובאותה הגזרה.

- (1) כתוב פועל הבנוי מאותו השורש, הגוף והזמן של הפועל מְכוֹנָנֶת, אך נוטה בבניין הפעיל. _____
- (2) כתוב פועל הבנוי מאותו השורש, הגוף והזמן של הפועל מְקוֹמָמֶת, אך נוטה בבניין קל. _____
- (3) כתוב פועל הבנוי מאותו השורש, הבניין, הגוף והזמן של הפועל מְעוֹרָרֶת, אך נוטה על דרך גזרת השלמים. _____

ג. (1) ציין את השורש של המילה הִדָּרָה. _____

(2) ציין את המשקל של המילה הִדָּרָה. _____

(3) מבין המילים שלפניך הקף את המילה מגזרת השלמים הנוטה באותו המשקל של המילה הִדָּרָה.

תְּקִנָּה, הַתְּמָדָה, הַתְּרָה, כִּלְכִּלָה

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

8. א. לפניך משפט ובו מילים מודגשות.

נִכְחָתִי בכינוס בנושא כתיבה שוויונית, ו**נוֹכַחְתִּי** לדעת כי כתיבה שוויונית משפרת את מעמדן של הנשים, אף כי כמה מן המשתתפים טענו שאי אפשר **לְהוֹכִיחַ** זאת.

(1) מבין המילים המודגשות **הקף** את המילה **היוצאת דופן** מבחינת **השורש** שלה.(2) ציין את **השורש** של המילה **היוצאת דופן**.(3) ציין את **השורש המשותף** למילים האחרות.(4) ציין את **הבניין** של כל אחד מן הפעלים.

נִכְחָתִי **נוֹכַחְתִּי** **לְהוֹכִיחַ**

ב. בטבלה שלפניך שני משפטים, ובהם מילים מודגשות. השלם את הטבלה.

המילה	חלק הדיבור	השורש	המשקל / הבניין
התנהגותו של אדם מְעִידָה על אופיו.			
אפילו מְעִידָה קלה עלולה להיות מסוכנת לאנשים מבוגרים.			

ג. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

מה **נָשִׁיב** לאלה אשר **בָּאִים** אל האקדמיה ללשון העברית ודורשים שהיא תיתן פתרון לשוני למי שאינם יכולים או אינם **מְעַנִּינִים** להגדיר את המגדר שלהם? הרי בעברית אין דרך **לְהַמְנֵעַ** מציון המין.

(1) ציין את **השורש** ואת **הגוף** של כל אחד מן הפעלים שלפניך.

נָשִׁיב השורש: _____ הגוף: _____

בָּאִים השורש: _____ הגוף: _____

(2) ציין את **הבניין** של הפועל **מְעַנִּינִים**.(3) **הקף** את צורת **העתיד** של שם הפועל **לְהַמְנֵעַ** בגוף **מדבר**.

יִמְנַע, אִמְנַע, אָמְנַע, הִמְנַע

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

9. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

בלשון העברית אין **כְּנוּי** גוף נטול מין דקדוקי, וכל **מְצוּת** התנ"ך מנוסחות בלשון זכר. גם בימינו ה**פְּנִיָּה**: "אל **תוֹצִיא** ראש וידיים מבעד לחלון" היא פנייה לנשים ולגברים. על פי ה**מְצוּי** בלשון המקרא, יש צורות רבים לזכר ולנקבה. בניסוח **מְשִׁימָה** לתלמידים השימוש בלשון רבים מקהה את **תְּחוּשֶׁת הַאֲפֻלְיָה**, למשל "למדנו את המושג דימוי, נעבור ל**דִּיוֹן** במושג מטפורה".

א. לפניך רשימת מילים מן הקטע ולאחריה טבלה. מייין את המילים שברשימה בטבלה לפי הגזרה.

כְּנוּי, מְצוּת, פְּנִיָּה, תוֹצִיא, מְצוּי, אֲפֻלְיָה

גזרת נחי ל"א	גזרת נחי ל"ו/ה

ב. (1) ציין את הגזרה המשותפת לשתי המילים **תְּחוּשָׁה** ו**מְשִׁימָה** המודגשות בקטע. _____

(2) מבין המילים שלפניך **הקף** את המילה שמשקלה זהה למשקל של המילה **מְשִׁימָה** המודגשת בקטע.

מְדִינָה, מְרִידָה, מְעִילָה, מְדִידָה

(3) מבין המילים שלפניך **הקף** את המילה שמשקלה שונה מן המשקל של המילה **תְּחוּשָׁה** המודגשת בקטע.

תְּלוּנָה, תְּפוּסָה, תְּפוּצָה, תְּעוּדָה

ג. המילים **כְּנוּי, פְּנִיָּה** המודגשות בקטע נוטות במשקלי שמות הפעולה.

(1) ציין את ה**בניין** של כל אחת מהן: **כְּנוּי** _____, **פְּנִיָּה** _____.

(2) לעיתים שם הפעולה אינו נוטה באותו הבניין של הפועל שאת פעולתו הוא מתאר. השלם את המשפט שלפניך.

המילה **דִּיוֹן** נוטה במשקל שם הפעולה של בניין _____, אולם היא מתארת פעולה של פעלים בבניין _____.

(3) מבין הזוגות שלפניך **הקף** את שני הזוגות שגם בהם הבניין של שם הפעולה אינו זהה לבניין של הפועל.

הַגֵּר — הַגִּירָה, נִתַּק — הַנִּתְקוּת, הַבֵּין — הַבְּנָה, כָּבַשׁ — כְּבוּשׁ

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

10. א. לפניך רשימת מילים בצורת נקבה.

רִפְזָה, מְדַרְכָּה, אֶלּוּפָה, סִפְרִית, שְׂדֵרְנִית, עוֹרֶכֶת

- (1) ציין מעל כל אחת מן המילים שברשימה את המשקל של צורת הזכר.
- (2) על פי רשימת המילים, ציין שלושה צורני נקבה שונים. _____
- (3) העתק מן הרשימה שתי מילים בצורות הבינוני. _____
- (4) הסבר במה שונה דרך התצורה של המילה **פְּסִנְתָּרָן** מדרך התצורה של **צוֹרוֹת הַזֵּכֶר** של המילים ברשימה. _____

ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגש פועל.

ציין ליד כל משפט את תפקיד האות נר"ן בפועל המודגש.

- (1) לשון המקרא המאוחרת **נִטְרָלָה** את ההבדלים בין המינים בצורות הרבים. _____
- (2) הדלת **נִטְרָקָה** בחוזקה. _____

ג. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגשות שתי מילים. בכל משפט **הקף** את המילה המתאימה למשמעות המשפט.

- (1) הרעיון של כתיבה מגדרית אינו **נִרְאָה** / **נִרְאָה** מופרך כיום.
- (2) ארגוני הנשים **מָחוּ** / **מִחָאוּ** על ההחלטה החדשה.

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

11. א. לפניך קטע ובו מודגשות מילים שמופיעה בהן האות תי"ו.

אילו היינו מתכננים את השפה, בוודאי היינו מותירים על התופעה של מין דקדוקי בשם המספר ובשמות עצם שאין להם מין ביולוגי. אבל העברית, כמו כל השפות הטבעיות בעולם, מתפתחת מתוך שלבים מוקדמים שלה, לפי חקיות פנימית שירשו הדוברים מהוריהם.

(1) מבין המילים המודגשות העתק שתי מילים שהאות תי"ו בהן היא שורשית, והקף בכל מילה שהעתקת את התי"ו השורשית.

(2) מבין המילים המודגשות העתק שם עצם שהאות תי"ו בו היא מוספית של המשקל.

(3) מבין המילים המודגשות העתק מילה שהאות תי"ו בה היא חלק מצורן הגזירה הסופי.

ב. בטבלה שלפניך שני משפטים, ובהם פעלים מודגשים. השלם את הטבלה (במקומות הלבנים בלבד).

הפעלים	השורש	הבניין	שם הפועל	שם הפעולה
שפות מתפתחות לפי חוקיות שיִרְשׁוּ הדוברים שלהן.				
יש קבוצות שלא יִרְשׁוּ לפנות לקהל של גברים ונשים בלשון זכר.				

ג. לפניך משפט, ובו שתי מילים מודגשות.

אי אפשר לְכַפּוֹת פְּתָרוֹן כזה על הציבור.

(1) כתוב את שם הפעולה של שם הפועל לְכַפּוֹת.

(2) במשפט שלפניך הקף את המילה הנוטה באותו המשקל של המילה פְּתָרוֹן.

הניסיון ליצור שוויון מגדרי בשפה עלול להסתיים בכישלון.

ד. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת.

• כדי שלא אחטא בלְשׁוֹנִי אני חייב לברר את העובדות.

• הדיון בשאלת העברית המגדרית אינו רק דיון לְשׁוֹנִי.

הקף את המילה שבה הצורן הסופי הוא צורן גזירה, ונמק את קביעתך.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: לשון, קיץ תשפ"א, מס' 11271

טיוטה

لا تكتب في هذه المنطقة

לא לכתוב באזור זה

טיוטה

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

لا تكتب في هذه المنطقة

לא לכתוב באזור זה

מדבקת משגיח

ملصقة مراقب

"איתך בכל מקום, גם בבגרות.
בהצלחה, מועצת התלמידים והנוער הארצית"
"معك في كل مكان، وفي البجروت أيضًا.
بالتجّاح، مجلس الطّالاب والشّبيبة القطري"